

PRATİK HAC REHBERİ

Hazırlayan:
Ahmet KARADUT
Ankara - 1983

Hac Nedir?

İslâm'ın beş şartından biri olan Hac: üzerine farz olan müslümanın ömründe bir defa, senenin belirli günlerinde Arafat'ta vakfe yapmaktan ve Beytullah'ı tavaf etmekten ibarettir.

Hac Kimlere Farzdır?

Erginlik çağına ulaşmış, akıllı, hür, bir Müslüman, zaruri ihtiyaçları dışında Hacc'a gidip dönünceye kadar kendisinin ve bakmakla yükümlü bulunduğu kimselerin geçimlerini sağlayacak mali imkâna sahipse, Hac'a gidiş-geliş masraflarını karşılayacak gücü varsa ve bu şartlarla birlikte Hac için belirli vakitte varsa o müslümanın hac yapması farzdır. Bu saydıklarımızdan birisi bulunmazsa hac farz olmaz. Şartları taşımayan müslümanın farz olarak hac yapması dinen gerekmediği gibi bedel göndermesi veya ölüm esnasında vasiyet etmesinde lüzum yoktur.

Haccın Edasının Şartları Nelerdir?

Hastalık, tutukluluk ve mali imkânsızlık gibi gitmesine engel bulunmayan, yol emniyetine sahip olan müslüman erkeklerin, -eğer gidecek olan kadınsa yol boyunca refakatinde eşi veya mahremi bulunabilen, dul kalmış veya boşanmışsa iddet süreleri tamamlanmış olan kadınların, haccı eda etmeleri gereklidir. imam-ı Şafii'ye göre üç veya daha fazla sayıda kadın bir araya gelerek cemaat teşkil eder ve farz olan haccı eda edebilirler. Haccın Sahih Olması İçin Şartları Nelerdir? Müslümanın hac niyeti ile ihrama girmesi, belirli zaman ve mekanlarda belirli menasiki yapmasıdır. Hac ile ilgili olarak yapılacak fiil, hareket ve ibadetlerin tümüne birden Menasik denir.

Hazırlık ve Hareket:

Bilindiği üzere Hac İbadeti hem mali hem de bedeni bir ibadettir. Hac yapacak Müslüman, maddi açıdan hazırlığını tamamladıktan sonra ruhen bu ibadeti yapmaya kendini hazırlamalıdır. Sözelimi: Geçmişte yaptığı günahlara tövbe etmeli, borçlarını ödemeli, üye-rinde hakkı olanlarla mutlaka helalleşmen, eş-dost ve akrabalarını ziyaret etmeli, dargın olduğu kimselerle barışmalı kendini her bakım-dan bu meşakkatli ibadete hazırlamalı. Unutmamalıdaki, Hac yolu kişiye âhireti hatırlatır, içine gireceği o müthiş kalabalık ve belli vakitlerde belirli noktalara doğru akan o muazzam insan seli mahşeri andırır.

Ayrıca Hac ibadetini hatasız ve eksiksiz yapabilmek için gerekli bilgiler edinilmeli, bilgi edinmek için de evvelce hacca gidenlerin tecrübelerinden ve liyakatli âlimlerimizin hazırladığı «Hac Rehberle-rinden» istifade edilmelidir.

Sağlığı bakımından doktor kontrolünden geçmeli, sürekli hasta-lığı varsa, gerekli ilaçlarını yanında bulundurmalı, kendine yük olacak gereksiz eşyayı da almamalıdır.

Haccın önemli özelliklerinden birisi insanı disipline etmesidir. Yapılacak menasik için belirli zaman ve belirli yer şartları vardır. Bu bakımdan nizam ve intizamı gerektirir. Hacı adayı buna kendini önceden hazırlamalıdır. Bir anlık bir gaflet veya ihmal, kişinin başına olmadık işler açabilir. Bunun için toplu ve düzenli harekete şimdiden kendini hazırlamalıdır.

Bütün bunları yerine getiren Hacı Adayı, evinde iki rekat namaz kılar, duasını yapar, vedalaşarak kendini götürecektir olan vasıtaya binmek üzere evinden ayrılır. Bu adım, sonsuz bir hayata çıkış için atılmış bir adım da olabilir.

Bu sene Hac seferi, Bağdat Yolu üzerinden yapılacağından, yol güzergâhında bulunan ziyaret yerleri imkânlar elverdiği ölçüde ziya-ret edilebilecektir.

Bu yolda dikkat edilecek en önemli konu, Hac ibadetinin farz, vacip ve sünnetlerinin yerine getirmek olduğundan; bunların dışındaki kalan teferruata iltifat etmemek ve Hac

İHRAMA GİRİŞ:

Dünyanın her köşesinden gelen hacı adaylarının ihrama girecekleri belirli yerler vardır. Bunlara «Mikat Mahalleri» denir. Yurdumuzdan kara yoluyla gidenlerle, hava yoluyla gidip, Medine ziyaretini önce yapan hacı adayları için ihrama girme yeri, Medine'ye takriben 11 Km. mesafede, Mekke yolu üzerinde, halk dilinde Abâr-u Ali denilen yerdir. Diğer adı da Zülhuleyfe'dir. Şimdi, burada resimde görüldüğü gibi güzel bir cami mevcuttur. Burası Mikat sınırır.

Hacı adayları burada veya buraya gelmeden önce traş olur, tırnaklarını keser, kasık ve koltuk altlarını temizler, varsa vücutlarına güzel kokular sürünür, gusleder veya abdest alır. Böylece ihram için hazırlığını tamamlamış olur. Daha önce veya en geç mikat sınırında, erkekler iki havludan ibaret olan ihramlarına bürünürler. İhramlı oldukları halde iki rekat ihramın sünneti niyetiyle namaz kılarlar. Namazda, birinci rekatta Kâfirun Suresini, ikinci rekatta da İhlas Suresini okurlar. Namazın peşinde de yapacağı hac çeşidine göre niyet edip «Telbiye» getirirler. Niyet ve Telbiye, ihramın rüknüdür. Şafii olanlar niyeti mutlaka lisanen söylerler. Niyette, yapacağı haccın çeşidini tayin etmeyi unutan kimse, ilk tavafı yapmadan önce mutlaka yapacağı haccın çeşidini belirler.

Hacı adayına, mikat denilen sınırı geçmeden ihrama girmesi ve bundan sonra da ihramın yasaklarından sakınması vaciptir. (Hac rehberindeki «ihramlıya yasak olan şeyleri» tekrar tekrar okumak faydalıdır.) Kadınlar kendi elbiseleriyle namaz kılip, Telbiye getirerek ihrama girmiş sayılırlar. Beyaz giymeleri ise daha sevaptir.

HACCIN ÇEŞİTLERİ:

- 1- Hacc-ı Kıran: Hac ve umresi tek ihram ile yapılan haçtır. İhrama girdiği andan itibaren en erken kurban bayramının ilk gününde kurban kesip traş olana kadar ihramdan çıkamaz.
- 2- Hacc-ı İfrad: Umresiz yapılan haçtır. Kıran haccma niyet eden hacı adayı gibi traş olana kadar ihramdan çıkamaz.
- 3- Hacc-ı Temettü: Hac ve umreyi ayrı ayrı ihram ile yapmaktır. Mikat sınırında girdiği ihramdan, sa'yi müteakip traş olur ve çıkar.

İHRAMLILARIN BİR ŞEKİLDE HAREKETİ;

Mikat mahallinden vasıtalarla binilerek, bol bol telbiye söyleyerek, tekbir ve tehlillerle yola devam edilir. 450 Km. yol kalmıştır. Mekke'ye varınca önce eşyalar evlere yerleştirilir, biraz istihattten sonra Harem-i Şerif'e tavafa gitmek üzere gusledilir veya abdest alınır. Hacc-ı İfrada niyet edenlerin yapacakları tavafın adı kudüm tavafıdır. Hacc-ı Temettua niyet edenlerinki umre tavafıdır. Hacc-ı Kırana niyet edenlerinki de umre tavafı adını alır. Hepsinin de yapılışı şekli aynıdır. Harem-i Şerife yaklaşırken telbiye söylenir. Kabe-i Muazzama ilk görüldüğünde yapılan her dua makbuldür. Harem-i Şerife Selam Kapısından girer. Tam Hacer-i Esvedin karşısından -ki yere baktığı zaman, beyaz mermerin üzerinde tavafın başlangıç yerini belirleyen renkli bir çizgi görecektir- istilam ile tavafa başlar. Kabe sol tarafa alınarak, hilal şeklindeki Hatim çukurunun dışından dönmeye devam edilir. Bir defa başladığı yere kadar gelmesine bir şavt denir. Tavaf yedi şavttan ibarettir. İlk

dördü vaciptir. Yedi şavt bitmeden namaz vakti girerse, tavafı keser, namazı kıldıktan sonra noksanını tamamlar. Şavt dualarını biliyorsa okur, bilmiyorsa bildiği duaları okur, veya kendisi ile tavaf edenlerin dualarına iştirak ederek amin der.

Tavaf bitince Makam-ı İbrahim'de, orası çok kalabalıksa münasip olan bir yerde ikişer rekat «Tavaf namazı» kılınır. Sonra Zemzem'e inilir, bol bol içilir, dökünülür.

Bundan sonra zemzemin yanından Safa Tepesine çıkılır. Kabe-i Muazzama'nın görülebileceği noktada durulur. Kabe'ye dönülerek tekbir ve tehlil getirilir. Eller kaldırılarak dua ve niyazda bulunduktan sonra, Merve'ye doğru yavaş yavaş yürünür. Yeşil renkli florasans lambalar arasında- ya da yeşile boyalı sütunlar arasında- erkekler daha canlı ve süratli yürürler. Buna hervele denir.

Safadan yürüyüp Merveye varış bir Sa'y dir. Dönüşte bir Sa'ydir. Böylece yedinci sa'y Merve tepesinde tamamlanacaktır. Sa'y tamamlanınca Kâbeye dönülerek dua yapılır. Temettü Haccına niyet edenler, bundan sonra saç traşı olarak veya kısalttırarak ihramdan çıkarlar. İfrad veya Kıran haccına niyet edenler ihramlı kalacaklarından kısaltma veya traş yaptırılmazlar.

MEKKE'DE İKAMET

Temettü Haccı'na niyet eden ihramı çıkardıktan sonra günlük normal hayata döner. İfrad ve Kıran Haccı'na niyet edenlerse, ihramlı kalacaklarından ihramlının yapması yasak olan şeyler devam edecektir. Bu arada şunu da hatırlatalım ki, Hacc-ı Kıran'a niyet edenin yaptığı ilk tavaf umre tavafı olduğundan, biraz dinlendikten sonra bir tavaf daha yaparlar, bunun adı Kudüm Tavafı'dır, öyle niyet edilir. Kâbe-i Muazzama'da tavaf, «Mescid Namazı» hükmündedir. Her tavâf sonu iki rekat tavaf namazı kılınır. Kendinden sonra sa'y yapılacak tavaflarda, erkekler ihramın bir ucunu sağ koltuğunun altından sol omuz üzerine aı ak sağ omuz açık bırakılır. Buna İztıba denir. Bir de tavafın ilk üç şavtında kısa adımlarla, süratli ve çalimli yürürler ki, buna da Remel yapmak denir. Kadınlar Remel ve İztıba yapmazlar.

SAĞLIĞI AÇISINDAN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR:

Hacı Mekke'de kaldığı sürece ve Medine'de şunlara önemle uymalıdır.

- 1 - Özel nedeni yoksa mutlaka tuzlu yemeli, bol su içmelidir.
- 2- İçinde buz görülen, buz atılmak suretiyle soğutulan su ve meşrubatı kesinlikle içmemelidir.
- 3- Sabah saat 10 ile 15 arası, güneş altında kalmamalı, dolaşmamalıdır.
- 4- Özel ilaçları varsa ihmal etmemelidir. Şüphelendiği an doktora başvurmalıdır.
- 5- Kalabalıklara girmekten, sıkıştırılmaktan kaçınmalıdır. Hacinin farz ibadeti yapılabilmesi için sağlığını kaybetmemesi gerekir. Ona en büyük tehlike de farkında olmadan sıcak çarpması, bol su içmediğinden ve tuzlu yemediğinden -aşırı terleme sonucu vücuttaki sodyum oranı bozulduğundan- baygınlık geçirmesi, hattâ bu yüzden felç olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmesidir.

TERVİYE GÜNÜNE KADAR (Zilhicce 8)

Arefe gününden önceki güne yani Zil-Hicce'nin 8'nci gününe Terviye günü denir. Bugüne kadar hacı adayı Beytullah'ı bol bol tavaf etmelidir. En çok geceleri müsaittir. Hem serin hem de aşırı kalabalık değildir. Kur'an-ı Kerim okumalı, Allah Teâlâ'yı zikirle, tefekkürle meşgul olmalı oturup Kabe-i Muazzama'yı seyretmeli ki, bu da bir ibadettir. Tevbe, istiğfar, dua ve niyazda bulunmalı, namazlarını mutlaka Kabe'de cemaatle kılmalı, mukaddes yerde zamanın bir dakikası bile boşa harcanmamalıdır. Çünkü Allah Teâlâ buraya gelmeyi ömründe bir defa nasip etmiştir. Bunun değerini bilmelidir. Mekke'de belli başlı ziyaret yerleri şuralardır. Başta Ka'be yani Beytullah, Zemzem Kuyusu, Mualla Kabristanı, Cin Mescidi, Arafat'ta Nemire Mescidi, Müzdelife'de Mes'ar-i Haram Mescidi. Bunlardan Arafat, Mina ve Müzdelife'ye zamanı gelince Hac Menasiki gereği zorunlu

gidilecektir. Vahyin başladığı Cebel-i Nur'daki Hira Mağarası ile Cebel-i Sevr'deki mağara, tehlikelerine binaen ziyareti yasaklandığından son bir kaç yıldır buraları görebilmek mümkün değildir.

SA'Y İLE İLGİLİ NOTLAR

Sa'y umre tavafı ve Haccın rüknü olan ziyaret tavafı için yapılır, vaciptir. Sa'y, Umre ve Hac için birer defa yapılır. Başka yapılmaz. Umrenin Sa'yi umre tavafının peşinden yapılır. Hacc'ın Sayı'nın ziyaret tavafından sonra yapılması efdal ise de, Bayram günlerinde aşırı izdiham olacağından, Arafata çıkmadan önce her hangi bir nafile tavafın ardından yapılması da caizdir. Buna en müsait gün de Terviye günüdür. Terviye günü hacı adayı, kaldığı evde ilk yaptığı gibi ihrama girer. İhramlı bir şekilde nafile bir tavaf yapıp peşinden Hacc'ın sa'yini yapabilir.

ARAFAT VE VAKFE (Zil-Hicce 9)

Arefe günü öğle vaktinde Arafat'ta bulunacak şekilde hazırlık ve hareket yapılır. Topluca çıkılır. Arafat'ta hazırlanan çadırlara, güneşten korunmak için yerleşilir. Gün boyu zikir, Kur'an, telbiye ve tekbirle meşgul olunur. Öğle vaktinde, öğle ile ikinci namazları, bir ezan iki ikametle, cemaatle kılınır. Buna Cem'i Takdim denir. Namazdan sonra ayağa kalkılarak topluca dua edilir, amin derler. Bu vakfe yapmaktır. Herkes birbirinin gönlünü alır, tebrik eder, helâlleşirler. Güneş battıktan sonra, akşam namazını kılmadan Arafat'tan ayrılırlar.

MÜZDELİFE

Arafat'ın bitiş yeri ile Minâ'nın başlangıç sınırı arasındaki bölgeye Müzdelife denir. Arabalarla Arafat'tan ayrılan hacılar, trafiğin müsaade ettiği yerde arabalardan inerler. Eğer müzdelife sınırı geçilmiş Mina'ya girilmiş ise geri yürürler ve Müzdelife içine girerler. Burada cem-i te'hîr yaparlar. Yani akşamla yatsı namazını bir arada cemaatle tek ezan iki ikametle kılarlar. Gece burada geçirilir. Buradan şeytanlar için nohuttan ırice fındıktan küçük 70 tane taş toplarlar. Sabah namazı cemaatle kılınır. Peşinden ayağa kalkılarak topluca vakfe yapılır, dua edilir. Bu vakfe vaciptir. Sabah namazını kılıp vakfe yaptıktan sonra güneş doğmadan önce Mina'ya geçilir.

MİNA'DA YAPILACAKLAR (Zil-Hicce 10)

Mina'da hazırlanan çadırlara yerleşilir. Bugün büyük şeytan taşlanır. Yorgunluk, aşırı sıcak ve izdiham şer'an mazeret sayıldığından taşlamanın serinlikte ve tenha zamanda yapılması uygundur. Şeytanı taşlamak mahiyet itibariyle vaciptir. Meşrû mazeretle kerahet kalkar. Şeytanların bulunduğu mahal alt-üst geçit şeklinde güzenlendiğinden; gündüz alt kısım tenha ve serin, gece ise üst kısım tenha ve serin olmaktadır.

Bayramın ilk günü, büyük şeytana gidilip 3 ila 5 metre yakınından peşpeşe yedi taş atıldıktan sonra kurban kesmek üzere dönülür. Hacc-ı Kıran ve Hacc-ı Temettu'a niyet edenler şükür kurbanını keserler. Tıraş olup veya saçlarını kısalttırıp ihramdan çıkarlar.

Hacc-ı İfrad'a niyet edenler ise, kurban kesmeden tıraş olup ihramdan çıkarlar. Saçları tıraş etmek tamamen saçları kestirmektir. Kısalttırmak ise en az dörtte birini aldırma ile yapılmış olur. Bayramın ikinci günü sırasıyla önce küçük, sonra orta, daha sonra da büyük şeytana 7'şer taş atılır. Birinci gün mümkün olmadıysa Mekke'ye inilerek Hacc'ın rüknü olan ziyaret Tavafı yapılır. Tekrar Mina'ya dönülür. Mina'da geceleme sünnettir. Üçüncü gün şeytanlar aynı şekilde taşlanır. Güneş batmadan da Mina terkedilir. Üç günde attığı taşların toplamı 7-21-21-49: dur. Kalan 21 taşı mevcut bir yere gömer. Yaşlılar, hastalar, bizzat taş atmaktan âciz sakatlar başkalarını vekil tayin ederek taşlarını artırabilirler. Bu takdirde, vekil tayin edilen ilk önce kendi taşlarını atar. İlk üç günde atılması gereken taşlar atılmazsa veya eksik atılırsa ceza gerekir. Kendisine ceza kurbanı kesmesi gereken kişi bu kurbanı da Mina'da keser. Orada kesmediyse Harem Hudutları dahilinde kesebilir.

MEKKE'DEN AYRILIŐ

Mekke'de kaldığı günleri en güzel şekilde değerlendirmeye çalışan hacı Ziyaret Tavafını yapmakla hacı olmuştur. Mekke'den ayrılmadan önce Veda Tavafı yapması da vaciptir. Vedâ tavafı niyetiyle bir tavaf yapan hacı, daha sonra nafîle tavaflar da yapabilir. Ayrılıő için gerekli hazırlık yapılır. Uçakla gelenler Cidde'ye, karayoluyla gelenler Medine'ye, belirli program içinde hareket ederler.

MEDİNE'DE KALIŐ

Medine'ye gelen karayolu hacıları, burada hac dönüşü sekiz gün kalırlar. Baő kısımda anlattığımız gibi Resulullah'ı ziyaret ederler. Ayrıca ortak belirlenen bir günde de vasıtalarla Küba Mescidi'ni, ikf kibleli Mescidi, Yedi Mescid'leri, Uhut şehitliğini ziyaret ederler. Cennetu'l Baki adlı kabristanı Ravza'ya yakın olduğundan her zaman ziyaret mümkündür. Sekiz gün, kırk vakit cemaatle namaz kılma tamamlandıktan sonra, belirJenecek zamanda Medine-i Münevvere'den ayrılıp vatana müteveccihen hareket edilir. Haccınız mebrur olsun.